

व्यवसायको इस्लामीय तरिका

[नेपाली - Nepali - نیپالی]



लेखक

अतीकुर्रहमान मु.इदरीस खान मक्की

۲۰१२

संशोधक

मुहम्मद इदरीस सलफी

طريقة التجارة الإسلامية



تأليف

عتيق الرحمن محمد إدريس خان مكي



مراجعة

محمد إدريس سلفي

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

003

सर्वाधिकार लेखकमा सुरक्षित छ ।

To connect **Author**: 0501372254

0501372254 للتواصل مع المؤلف:

लेखकसित सम्पर्क गर्ने नं. ०५०१३७२२५४

प्रथम प्रकाशन साल सन् २०१५ ई. सं.

निःशुल्क वितरणको लागि मात्र

003

पुस्तक पाइने ठेगाना :-

□ इस्लामिक गाइडेन्स सेन्टर कपिलवस्तु

नगरपालिका व.नं. ९ महुवा

तौलिहवा कपिलवस्तु (नेपाल)

सम्पर्क नं. ००९७७९८१९४३७७५८

सउदी नं. 00966-0501372254

□ इस्लामिक गाइडेन्स सेन्टर रबवा अल् रियाज

सउदी अरबीया

प्रस्तावना



बिस्मिल्लाहिर्रहमानिर्रहीम

समस्त प्रकारका प्रशंसाहरू अल्लाहकै लागि छन् जसले यस संसारलाई उत्पन्न गर्‍यो, र यसमा बसोबास गर्नुको लागि नानाथरीका प्राणीहरूलाई अविष्कृत गर्‍यो, र जसले समस्तको जीविकाको पूर्णतया व्यवस्था गर्‍यो र जसले हामीहरूको लागि हलाल र हराम स्पष्ट गरेर पुष्टि गरिदियो । यसर्थ म गवाही दिन्छु कि त्यस अल्लाह बाहेक कोही सत्य पूज्य छैन, त्यो एकलै छ, त्यसको कोही सहभागी छैन । र म गवाही दिन्छु कि मुहम्मद सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम अल्लाहका भक्त एवं सन्देष्टा र मित्र हुनुको साथै मनोनीत दूत हुन् । जहाँलाई अल्लाहले सन्देष्टाहरूको आगमनक्रकको अन्तराल पश्चात पठायो, ताकि समस्त मानवजातिलाई वासना र हवस पूजा र हरामबाट बचाएर धरती आकाशको स्रष्टासित संलग्न गरुन् । यसर्थ अल्लाहको अत्याधिक शान्ति र दया अवतरित होस् मुहम्मद सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लममाथि, र उहाँका घरपरिवार र समस्त साथीहरूमाथि र ती

सबैहरूमाथि जुन प्रलयसम्म उहाँको पद्धतिमा हिंड्ने छन् ।

प्रस्तुत पुस्तक इस्लामीय व्यापारको तरिकाको बारेमा छ । हाम्रो देश नेपालमा नानाथरीका व्यापार व्यवसाय गरिन्छ, र कतिपयलाई इस्लामीय व्यापारको तरिका र त्यसका थरीहरूमध्ये जायज नजायज बारे ज्ञान नभएको कारण काफिरहरू भैं मुसलमानहरू पनि व्यापार गर्छन् । यसले मैले यस विषयमा केही लेख्ने आँट गरेको छु यस आशाको साथ कि हाम्रा नेपाली दाजुभाइहरूलाई यसबाट लाभ पुग्नेछ, र मेरो यो सानो प्रयास सबै मुसलमान दाजुभाइको लागि मार्गदर्शक हुनेछ । यसर्थ मेरो समस्त प्रयास यस कुरामा केन्द्रित रहनेछ, कि म यस किताबमा भएका समस्त कुराहरूलाई कुरआन र हदीसको प्रकाशमा सिद्ध गर्न सकूँ । मेरो अल्लाहसित प्रार्थना छ कि अल्लाह आफ्नो दयाले मलाई मेरो लक्ष्यमा सफल पारुन्, साथै पाठकवर्गसित पनि सादर अनुरोध गर्दछु कि यस लेखमा कुनै त्रुटि भेटिएमा निम्नको ठेगानामा त्यस त्रुटितर्फ हाम्रो ध्यानाकर्षण गराइदिएमा तपाईंको आभारी हुनेछु ।

र मलाई आशा छ कि मेरो यो सानो प्रयासबाट जनसमुदायलाई लाभ पुग्नेछ र अल्लाह मेरो यस सानो प्रयासद्वारा हाम्रो समाजलाई कुमार्गबाट निकालेर सुमार्गमा लगाउनेछ । अल्लाहसित विन्ती छ कि अल्लाह मेरो यस प्रयासलाई कबूल गरी मलाई र मेरो घरपरिवारका समस्त सदस्यहरूलाई स्वर्ग प्रदान गरुन्, र मेरो स्वर्गीय आमा र बाजेलाई क्षमादान दिई स्वर्गमा उच्च स्थान प्रदान गरुन् । (आमीन)

लेखक

अतीकुर्रहमान मुहम्मद इदरीस खान मक्की
कपिलवस्तु नगरपालिका वार्ड नं. ९ महुवा
तौलिहवा कपिलवस्तु (नेपाल)

email- atiqkhannp1982@yahoo.com

सम्पर्क नं. ००९७७९८१९४३७७५८

सउदी मो. न. ००९६६५०१३७२२५४

قَالَ تَعَالَى: ﴿الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا
 يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ
 قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا
 فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ
 إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا

خَالِدُونَ ﴿٢٧٥﴾ البقرة: ٢٧٥

अर्थ : जुन मानिसहरू व्याज खान्छन् तिनी (चिहानहरूबाट) यस प्रकारले (भ्रमित भई) उठ्ने छन् जस्तो कि शैतानले छोएको पागल होस् । यो यस कारणले कि तिनीहरूले भन्ने गर्दथे कि व्यापार गर्नु पनि त यस्तै छ, जस्तो कि व्याज (लिन) । तर व्यापारलाई अल्लाहले हलाल बनाएको छ र व्याजलाई हराम । जुन मानिसले आफ्नो छेउ अल्लाहको निर्देशन पुगे पछि (व्याज लिन) त्यागिदियो भने जेजति भइसकेको छ, त्यसको माफी

पाउने छ । र त्यसको निर्णय अल्लाहले गर्ने छ । र यदि फेरि (व्याज) लिन थाल्यो भने, त्यस्ता मानिसहरू नकीय हुनेछन्, र सधैं नर्कमा रहने छन् । (सूरतुल् बकर: २७५)

﴿ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِّنْكُمْ وَلَا نَقْتُلُوا
 أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٢٩﴾ النساء: २९

अर्थ : हे मोमिनहरू ! तिमीहरू आपसमा एक अर्काको सम्पत्ति अनुचित रूपमा नखाऊ । तर आपसी सहमतिले व्यापारको माध्यमबाट लेनदेनमा लाभ जायज छ, र आफूलाई आफै नमार । यसमा कुनै सन्देह छैन कि अल्लाह तिमीमाथि धेरै कृपालु छ । (सूरतुन्निसा २९)

यस संसारमा आफ्नो जीवन व्यतीत गर्नुको निमित्त र आफ्नो शारीरिक भोक मेटाउनको लागि समस्त मानिसहरू केही नकेही गर्छन् जसद्वारा आफ्नो जीविकाको प्रबन्ध गरुन् । यसर्थ कतिपय मानिसहरू

खेतीपाती गरेर आफ्नो पेट पाल्दछन्, त कतिपय व्यवसाय गरेर आफ्नो घर चलाउँछन्, त केही सूदी कारोबार गरेर आफ्नो पेटको नर्कलाई भर्दछन्, त कतिपय नाचगान गरेर आफ्नो बच्चाहरूलाई पाल्दछन्, त कतिपय मजदूरी गरेर जीविका प्राप्त गर्छन् ।

त समस्त मान्छेहरू कुनै नकुनै स्रोतले जीविका प्राप्त गर्छन् जसमध्ये केही वैध हुन्छन्, र अधिकांश अवैध नै हुन्छन् जस्तोकि म यस कुरालाई अगाडि प्रष्ट गर्दछु ।

त प्रष्ट यो भयो कि समस्त सम्प्रदाय र धर्मका मानिसहरू जीविकाको लागि विभिन्न तरिका अपनाउँछन्, तर म यस लेखमा मुसलमानहरूको लागि इस्लामले तोकेको नियमानुसार व्यवसायद्वारा जीविका प्राप्तिको बारेमा केही वर्णन गर्ने प्रयासमा छु जुन मात्र मुसलमानको लागि लाभदायक छैन बरु यदि पूर्ण विश्वका मानिसहरू इस्लामीय नियमानुसार र इस्लामीय तरिकाले व्यवसाय गर्न आरम्भ गरिदिउन् भने समस्त संसारमा शान्ति स्थापित भइहाल्छ, र व्यवसायको क्षेत्रमा कुनै

अशान्ति आउदैँन, र सबै बीच प्रेमभाव उत्पन्न भइहाल्छ ।

त प्रत्येक मुसलमान आफ्नो जीविका प्राप्तिको लागि कुनै पनि वैध माध्यमलाई अपनाउन सक्दछ, जसरी खेतीपाती गर्नु, मजदूरी (परिश्रम) गर्नु, पाठपाठन र अध्यापन गर्नु, र व्यवसाय र व्यापार गर्नु आदि । तर हराम कार्यद्वारा जीविका प्राप्त गर्नु निषेधित छ, जसरी व्यभिचार, चोरी, डकैती, सूदी कोरोबार, गानाबाजा आदिको माध्यमले कमाई गर्नु जायज छैन । अल्लाहको फर्मान छ:

﴿ يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ

بِالْبَطْلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِّنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا

أَنفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٢٩﴾ النساء: २९

अर्थ : हे मोमिनहरू ! तिमीहरू आपसमा एक अर्काको सम्पत्ति अनुचित रूपमा नखाऊ । तर आपसी सहमतिले व्यापारको माध्यमबाट लेनदेनमा लाभ जायज छ, र आफूलाई आफैँ नमार । यसमा

कुनै सन्देह छैन कि अल्लाह तिमीमाथि धेरै कृपालु छ । (सूरतुन्निसा २९)

र आर्को ठाउँमा अल्लाहको भनाई छः

﴿ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ
 الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا
 إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ
 جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى
 اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا
 خَالِدُونَ ﴿٢٧٥﴾ يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا وَيُرْبِي الصَّدَقَاتِ وَاللَّهُ
 لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ ﴿٢٧٦﴾ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا
 الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَءَاتَوْا الزَّكَاةَ لَهُمْ
 أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

يَتَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ

الرِّبَا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٧٨﴾ فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ

مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ۗ وَإِن تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ

لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ ﴿٢٧٩﴾ البقرة: ٢٧٥ - ٢٧٩

अर्थ : जुन मानिसहरू व्याज खान्छन् तिनी (चिहानहरूबाट) यस प्रकारले (भ्रमित भई) उठ्ने छन् जस्तो कि शैतानले छोएको पागल होस् । यो यस कारणले कि तिनीहरूले भन्ने गर्दथे कि व्यापार गर्नु पनि त यस्तै छ, जस्तो कि व्याज (लिन) । तर व्यापारलाई अल्लाहले हलाल बनाएको छ र व्याजलाई हराम । जुन मानिसले आफ्नो छेउ अल्लाहको निर्देशन पुगे पछि, (व्याज लिन) त्यागिदियो भने जेजति भइसकेको छ, त्यसको माफी पाउने छ । र त्यसको निर्णय अल्लाहले गर्ने छ । र यदि फेरि (व्याज) लिन थाल्यो भने, त्यस्ता मानिसहरू नर्कीय हुनेछन्, र सधैं नर्कमा रहने छन् । अल्लाहले व्याजलाई समाप्त गर्दछ, र दानमा वृद्धि

गर्दछ र अल्लाहले कुनै कृतघ्न र पापीलाई प्रेम गर्दैन । निःसन्देह जुन मानिसहरूले ईमानका साथ “सुन्नत”को मोताबिक असल काम गर्दछन्, नमाज पढ्छन् र जकात दिँदै गर्छन्, तिनीले तिनका कर्महरूको फल अल्लाहकहाँ पाउने छन् र (प्रलयको दिन) तिनलाई न कुनै भय हुनेछ, न तिनीहरू दुःखी नै हुनेछन् । हे मोमिनहरू ! अल्लाहसित डर र जति ब्याज बाँकी रहेको छ, त्यसलाई छाडिदेऊ यदि तिमी ईमानवाला छौ । र यदि यस्तो गर्दैनौ भने त अल्लाह र उसको रसूलसँग युद्धको लागि तयार भइहाल, हो यदि पश्चाताप गछौ भने तिमी आफ्नो वास्तविक रकमको हकदार छौ, न तिमी अत्याचार गर नत तिमीमाथि अत्याचार गरियोस् । (सूरतुल् बकर: २७५-२७९)

र आर्को ठाउँमा अल्लाहको भनाई छ:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّمَا الْحَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَمُ

رَجَسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٩٠﴾

إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي

الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ ﴿ المائدة: ९० - ९१ ﴾

अर्थ : हे आस्थावानहरू ! मदिरा, जुआ बलिस्थान र शगुण पासा यी सबै अपवित्र र शैतानी कुराहरूमध्येका हुन् तसर्थ यिनीबाट टाढा रहनु ताकि मुक्ति प्राप्त गर्न सक । शैतान त यो चाहन्छ कि रक्सी र जुआको माध्यमबाट तिमीहरू बीच शत्रुता र बैरभावको सृजना गरिहालोस् । (सूरतुल् माइदा ९०, ९१)

र इस्लामभन्दा अघि अरब बासीहरू व्यापार गर्दै आएका थिए, र विशेषरूपले आफ्ना वरिपरिका देशहरूसित उनीहरूको राम्रो व्यवसायिक मित्रता थियो । र इस्लाम आए पश्चात पनि व्यापार त्यस्तै चलिरह्यो, र यसै क्रममा रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले पनि मुल्के शामको यात्रा गरेका थिए, र हजरत खदीजाको मालको व्यवसाय गर्ने उद्देश्यले शामको भ्रमण गरेका थिए । र उहाँका सहाबाहरूले पनि व्यवसाय गरेका थिए, र यस कुराको पुष्टि

कुरआन पनि गर्छ जस्तोकि अल्लाहले यसको लागि एउटा पूर्ण सूरात नै अवतरित गरेको छ जसमा मक्काका बहुदेववादीहरूलाई त्यसको सम्भना गराएको छ:

﴿لَا يَلْتَفِتُ قُرَيْشٌ ۝١﴾ إِيَّانِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ ۝٢
 فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ ۝٣ الَّذِي أَطْعَمَهُم مِّنْ جُوعٍ
 وَءَامَنَهُم مِّنْ خَوْفٍ ۝٤﴾ **कुरैश: १ - ४**

अर्थ : कुरैशलाई परिचित गर्नुका लागि । उनीहरूलाई जाडो र गर्मीको समयमा यात्रा सँग परिचित गराउनका लागि । अतः उनीहरूलाई आवश्यक छ कि यसै घरको प्रतिपालकको पूजा गरुन् । अतः जसले उनीहरूलाई भोकमा खाना खुवायो र डर र भयबाट अमन चैन प्रदान गर्‍यो । (सूरातु कुरैश १-४)

यसर्थ इस्लाममा व्यवसाय गर्नु जायज छ, तर त्यसका केही नियम कानून छन् जुन संक्षेपमा यो हो कि: त्यस व्यवसायद्वारा यदि कसैलाई हानि पुग्दैन

भने यस्तो व्यवसाय जायज छ, र यदि त्यसबाट कसैलाई हानि पुग्दछ, अर्थात कुनै मान्छे विशेषलाई वा समाज एवं देशलाई हानि पुग्छ, वा त्यो धर्मको विरोधि कुरो हो भने यस्ता खालका व्यापार र व्यवसाय इस्लाममा जायज छैन, जसरी मदिराको व्यापार, गानाको क्यासेटको व्यापार, उत्पातीहरूलाई हतियार विक्री गर्नु आदि, किनकि यी समस्तद्वारा समाजलाई हानि पुग्दछ । र अल्लाहको फर्मान छ:

﴿ وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ ۖ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ ۗ

وَالْعُدْوَانِ ۗ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢﴾

المائدة: २

अर्थ : र (हेर !) संयम्पूर्ण र भलाईका कामहरूमा एक अर्काको मद्दत गर्ने गर र गुनाह (अपराध) र अत्याचारका कुराहरूमा सहयोग नगर, र अल्लाहसित डर मान्ने गर । निःसन्देह अल्लाह कठोर दण्ड दिनेवाला हो । (सूरतुल् माइदा २)

र आर्को ठाउँमा अल्लाहको फर्मान छः

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّمَا الْحَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَمُ

رَجَسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٩٠﴾

المائدة: ٩٠

अर्थ : हे आस्थावानहरू ! मदिरा, जुआ बलिस्थान र शगुण पासा यी सबै अपवित्र र शैतानी कुराहरूमध्येका हुन् तसर्थ यिनीबाट टाढा रहनु ताकि मुक्ति प्राप्त गर्न सक । (सूरतुल् माइदा ९०)

र इब्ने मसऊदको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले कुकुरको पैसा, व्यभिचारको कमाई, र नक्षत्र हेर्ने मान्छेको कमाईबाट मनाही गरेका छन् ” । (बुखारी हदीस नं. २२३७, र मुस्लिम हदीस नं. १५६७)

त मदिरा सेवनद्वारा मान्छेको मनीष लुप्त र बुद्धि भ्रष्ट भइहाल्छ, अनि त्यसलाई सेवन गर्ने मान्छे भलो कुभलो पनि बुझ्न सक्दैन, र समाजमा उत्पात मचाउँदै हिंड्दछ । र रह्यो कुरो गाना

बाजाको त गाना बाचा समाजमा होहल्ला मचाउनुको साथै व्यभिचारतिर लगाउँछ, र यो हराम कार्य अन्तर्गत पनि आउँछ । तसर्थ यससित संलग्न समस्त कुराहरूको विक्री जायज छैन । यस्तै कुनै विद्रोहीलाई शस्त्र विक्री गरेमा त्यसले देशलाई नष्ट गर्नसक्छ, यस कुराको सम्भावना छ, र पूर्ण देशमा उपद्रव मचाउन सक्छ, यसर्थ त्यसलाई हतियार विक्री गर्नु हराम छ । त यस्तै यस प्रकारका समस्त व्यापारहरू इस्लामको दृष्टिमा जायज छैन ।

इस्लामीय व्यवसायका तरिका र नियमहरू

□ मान्छेलाई व्यवसायको लागि आफ्नो घरबाट निस्कदा यो प्रण गर्नु कि त्यो कुनै गलत व्यापार गर्दैन, नत त्यो कसैलाई धोका दिन्छ, र आफ्नो व्यापारमा कल्याणको लागि अल्लाहसित याचना गर्दैरहनु ।

अल्लाहको फर्मान छ:

﴿يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ﴾

﴿يُنْفِقُونَ﴾ السجدة: १६

अर्थ : उनीहरू आफ्नो पालनकर्तालाई भय र आशाले पुकार्दछन् र जुन (सम्पत्ति) हामीले उनलाई दिएका छौं, त्यसबाट खर्च गर्दछन् । (सूरतुस्सज्दा १६)

र आर्को ठाउँमा अल्लाहको भनाई छ:

﴿ وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ

وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ ۗ ﴾ الكهف: २८

अर्थ : र जुन मानिसहरूले विहान र साँझ आफ्नो पालनकर्तालाई पुकार्दछन् र उसैको प्रसन्नता चाहन्छन् तिनीहरूको साथमा, आफूलाई राख्ने गर ।
(सूरतुल् कहफ २८)

र आर्को ठाउँमा अल्लाहको भनाई छः

﴿ وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ ۗ ﴾ غافر: ६०

अर्थ : र तिम्रो पालनकर्ताको आदेश छ कि “तिमी मसित प्रार्थना गर, म तिम्रो प्रार्थना स्वीकार गर्नेछु ।
(सूरतु गाफिर ६०)

□ व्यापार व्यवसाय गर्दा बजारमा होहल्ला नगर्नु, बरु नम्रताको साथ खरिद विक्री गर्नु । र रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको विशेषतामध्ये यो पनि

हो कि उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम बजारमा होहल्ला गर्दैनथे, जस्तोकि हदीसमा वर्णित छ कि:

"ليس بفظ ولا غليظ ولا سخاب بالأسواق"
(بخاري: ६६६६)

अर्थ : “नत उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम अनैतिकवान थिए, नत कठोर थिए, नत बजारमा होहल्ला गर्नेवाला नै थिए” । (बुखारी हदीस नं. ४८३८)

□ लेनदेनगर्दा दयाको भावलाई कदापि नछाडोस् । जस्तोकि रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो:

"رحم الله رجلا سمحا إذا باع وإذا اشترى وإذا اقتضى"
(بخاري: ६६६६)

अर्थ : “अल्लाहको दया अवतरित होस् त्यस व्यक्तिमाथि जुन खरिद विक्रीगर्दा वा आफ्नो हक माग्दा नम्रता र भद्रताको व्यवहार गर्छ” । (बुखारी हदीस नं. २०७६)

□ मान्छे व्यवसाय गर्दा सदैव सत्य बोलोस्, र भूठ बोलेर आफ्नो सामानलाई विक्री नगरोस्, जसरीकि आज वर्तमान युगमा मान्छेहरू भन्छन् कि: मैले यसलाई यति यतिमा किनेको छु, र यतिमा विक्रीगर्दा मेरो घाटा भइहाल्छ, जबकि त्यो भूठ बोलिरहेको हुन्छ । र रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको भनाई छ:

"البيعان بالخيار ما لم يتفرقا، فإن صدقا وبينا،
 بورك لهما في بيعهما، وإن كذبا وكتما
 محقت بركة بينهما" (بخاري: जठठघ, مسلم: जछघद)

अर्थ : खरिद विक्री गर्ने मान्छेलाई यस खरिद विक्रीलाई समाप्त गर्ने अख्तियार छ जबसम्म एकआर्काबाट अलग नहोउन्, त यदि दुवै सत्य बोलदछन्, र प्रत्येक कुरालाई (ऐव आदिलाई) स्पष्ट गरेर वर्णन गरिदिन्छन्, त उनीहरूको यस व्यापारमा (खरिद विक्रीमा) कल्याण राखिदिइन्छ, र यदि दुवै भूठ बोल्दछन् र सामानको ऐवलाई लुकाउँछन् भने यस व्यापारको कल्याणलाई समाप्त

गरिदिइन्छ । (बुखारी हदीस नं. १९७३, र मुस्लिम हदीस नं. १५३२)

□ सामानमा भएको ऐब र कमीलाई स्पष्ट गरेर वर्णन गर्नु चाहे ग्राहक त्यसलाई किनोस् वा नकिनोस्, किनकि ऐबलाई लुकाएर विक्री गर्नु ग्राहकलाई धोका दिनु हो, जुन इस्लाममा जायज छैन, बरु मान्छेलाई चाहियो कि समस्त कमीलाई स्पष्ट पारिदिओस्, जस्तोकि एउटा हदीसमा वर्णित छ:

عن أبي هريرة رضي الله عنه "أن رسول الله -صلى الله عليه وسلم- مرّ على صُبْرَةِ طعام، فأدخل يده فيها فنالت أصابعه بللاً، فقال: ما هذا يا صاحب الطعام؟ ، قال: أصابته السماء يا رسول الله، قال: أفلا جعلته فوق الطعام كي يراه الناس؟ من غشّ فليس مني" (مسلم: ३१६)

अर्थ : अबू हरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम एउटा गल्लाको ढेरबाट (थाकबाट) गुज्रनु भयो, त उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले त्यस ढेरभित्र आफ्नो हात हाल्नु

भयो, त शीतलता महसूस गर्नु भयो, अनि भन्नु भयो: हे विक्रेता यो के हो ? त त्यसले भन्यो: हे अल्लाहका रसूल वर्षाले यसलाई भिजाइदिएको छ, त उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: तिमिले यस भिजेको अनाजलाई माथि किन राखेनौं ताकि मानिसहरू यसलाई हेर्नेगर्थे, यादराख जसले धोका दियो त्यो हामीमध्येको होइन । (मुस्लिम १०२)

र खरिद गर्ने मान्छेलाई पनि चाहियो कि यदि विक्रेताले अज्ञानतामा त्यसलाई अधिक दिइहाल्यो भने त्यसलाई सचेत गरोस् वा त्यसलाई फर्काइदेओस्, ताकि त्यसको माल हराम नहोस्, र त्यसको ईमान सुरक्षित रहोस् । एउटा हदीसमा छ:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ
النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "اشْتَرَى رَجُلٌ
مِنْ رَجُلٍ عَقَارًا لَهُ، فَوَجَدَ الرَّجُلُ الَّذِي
اشْتَرَى الْعَقَارَ فِي عَقَارِهِ جَرَّةً فِيهَا ذَهَبٌ،
فَقَالَ لَهُ الَّذِي اشْتَرَى الْعَقَارَ: خُذْ ذَهَبَكَ مِنِّي
إِنَّمَا اشْتَرَيْتُ مِنْكَ الْأَرْضَ وَلَمْ أَبْتَغِ مِنْكَ
الذَّهَبَ، وَقَالَ الَّذِي لَهُ الْأَرْضُ: إِنَّمَا بَعْتُكَ

الأَرْضَ وَمَا فِيهَا، فَتَحَاكَمَا إِلَى رَجُلٍ؛ فَقَالَ
 الَّذِي تَحَاكَمَا إِلَيْهِ: أَلَكُمَا وَلَدٌ؟ قَالَ أَحَدُهُمَا:
 لِي غُلَامٌ. وَقَالَ الْآخَرُ: لِي جَارِيَةٌ. قَالَ:
 أَنْكِحُوا الْغُلَامَ الْجَارِيَةَ، وَأَنْفِقُوا عَلَى أَنْفُسِهِمَا
 مِنْهُ، وَتَصَدَّقَا" (بخاري: 3472، ومسلم:
 (1721

अर्थ : हजरत अबू हुदैहरको वर्णन छ कि रसूल
 सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो कि: एउटा
 मान्छेले एउटा मान्छेबाट एउटा कित्ता किन्यो, अनि
 त्यसमा सुनले भरेको एउटा गाग्रो मिल्यो, त
 त्यसले विक्री गर्ने मान्छेसित भन्यो: आफ्नो सुन
 फिर्ता लिइहाल, किनकि मैले तिमीबाट मात्र जमिन
 किनेको छु, सुन किनेको छैन । त त्यस विक्रेताले
 भन्यो: मैले यस जमिन र जुन सुकै पनि यसमा छ
 सबै तिमीलाई विक्री गरिदिएको छु । त दुवै आफ्नो
 यो समस्या एउटा आर्को मान्छे समक्ष राखे, त
 त्यसले दुवैसित सोध्यो तिमी दुवैसित कुनै सन्तान
 छ ? त एउटाले भन्यो: मसित एउटा छोरा छ । र
 आर्कोले भन्यो: मसित एउटी छोरी छे । त तेस्रो

मान्छे अर्थात न्यायकर्ताले भन्यो: तिमी दुवै यसो गर कि यसै सुनद्वारा दुवैको विवाह गराइदेऊ, र केही सुनलाई दान गरिदेऊ, र केही सनु आफूमाथि पनि खर्च गर । (बुखारी हदीस नं. ३४७२, र मुस्लिम हदीस नं. १७२१)

त हेर्नु भयो दुवैको ईमानदारीलाई ! कि कसरी दुवै त्यस सुनलाई अपनाउनको लागि तयार थिएनन्, यसबाट यो प्रष्ट हुन्छ कि सत्यता जब हृदयमा जागृत भइहाल्छ, त यस्तै हुन्छ ।

तर वर्तमानमा यदि कसैसँग यस्तो अवस्था आओस् भने सुनलाई फिर्ता गर्नु त टाढाको कुरो हो बरु त्यसको भनक पनि कसैलाई लाग्न दिइन्न, र यदि कुनै स्रोतले यसको खबर विक्रेतालाई भयो भने सैयौं भूठ बोल्नुको साथै रक्तपातसम्म गर्न थाल्दछन्, र एकआर्काको हक अधिकारलाई खोस्नुको लागि अआफ्नो पूर्ण जोर र शक्ति लगाइदिन्छन् ।

□ भूठो शपथ खाएर सामान विक्री गर्नु इस्लाममा सख्त मनाही छ, र यस्तो गर्ने मान्छेको लागि

परलौकिक जीवनमा कष्टदायक यातना तयार छ,
किनकि हदीसमा वर्णित छ:

عن أبي ذر رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: "ثلاثة لا يكلمهم الله ولا ينظر إليهم يوم القيامة ولا يزكيهم ولهم عذابٌ أليم. قال أبو ذر: خابوا وخسروا، من هم يا رسول الله؟ قال: المسبل إزاره، والمنان، والمنفقُ سلعته بالحلف الكاذب" (مسلم: 106)

अर्थ : हजरत अबू जर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भएको छ: प्रलयको दिन अल्लाह तीन प्रकारका मानिसहरूसित नत कुरा गर्छ, नत तिनीहरूमाथि दयादृष्टि नै हाल्छ, र उनीहरूको लागि कष्टमय यातना छ । त हजरत अबू जरले भने: उनी त विनष्ट भए र घाटा बेहोर्नेहरूमध्येका भइहाले, हे अल्लाहको रसूल उनी कुन मानिसहरू हुन् ? त रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: आफ्नो लुंगीलाई भूईंमा घिसाररे हिंड्नेवाला व्यक्ति, र चुकुली गर्दै हिंड्नेवाला व्यक्ति, र भूठो शपथ

खाएर आफ्नो सामानको विक्री गर्नेवाला व्यक्ति । (मुस्लिम हदीस नं. १०६)

□ मान्छे व्यवसायमा यति व्यस्त नभइहालोस् कि नामाज ब्रत ... आदिबाट अनभिज्ञ भइहालोस् अर्थात नमाज ब्रत आदि पूजाहरूलाई त्यागिहालोस्, अल्लाहको फर्मान छ:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٩﴾ فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٠﴾ وَإِذَا رَأَوْا تِجْرَةً أَوْ هَمَّوا بِانْفِصَالٍ إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا قُلْ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ اللَّهِوِ وَمِنَ التِّجْرَةِ وَاللَّهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿١١﴾﴾

الجمعة: १ - ११

अर्थ : हे आस्थावान्हरू ! जब शुक्रवारको दिन जुम्आको नमाजको निम्ति अजान दिइन्छ, तब तिमी अल्लाहको स्मरणको निम्ति दगुरिहाल र किन्न वा बेचन छाडिदेऊ । यो तिम्रो निम्ति राम्रो छ, यदि तिमीले बुझ्छौ । अनि जब नमाज पूरा भइहालोस् तब अ-आफ्नो बाटो लाग र अल्लाहको उदार अनुग्रह खोज, र अल्लाहलाई धेरै स्मरण गर्ने गर ताकि तिमी सफल होऊ । तर जब उनीहरूले व्यापार र खेल तमाशा देख्दछन् तब उसैतिर दगुरिहाल्छन् र तपाईंलाई उभेको अवस्थामा छाडि दिन्छन् । भनिदिनुस् कि जे-जति अल्लाहको पासमा छ त्यो तमाशा र व्यापारभन्दा कैयौं गुणा राम्रो छ । र अल्लाह सबभन्दा राम्रो आजीविका प्रदान गर्नेवाला छ । (सूरतुल् जुमुआ ९-११)

र आर्को सूरतुमा अल्लाहको फर्मान छ:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تُلْهِكُمْ ءَأْمُوَالُكُمْ وَلَا

أَوْلَادُكُمْ عَن ذِكْرِ اللَّهِ وَمَن يَفْعَلْ ذَٰلِكَ

فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٩﴾ المنافقون: ٩

अर्थ : हे आस्थावानहरू ! तिम्रा माल, सम्पत्ति र सन्तानले तिमीलाई अल्लाहको स्मरणबाट गाफिल (अचेत) नबनाइदेओस् र जसले यस्तो गर्नेछ, त्यसले घाटा बेहोर्नेछ । (सूरतुल् मुनाफिकून ९)

र आर्को ठाउँमा अल्लाहको भनाई छः

﴿ أَلْهَنكُمْ التَّكَاثُرُ ﴿١﴾ حَتَّىٰ ذُرِّمُمُ الْمَقَابِرِ ﴿٢﴾

التكاثر: १ - २

अर्थ : तिमीलाई धेरैको (सम्पत्तिको) इच्छाले असावधान गरिदिएको छ । यहाँसम्मकि तिमी कब्रस्तान पुगिहाल्यौ । (सूरतुत्तकासुर १, २)

र आर्को ठाउँमा अल्लाहको भनाई छः

﴿ الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ

الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمَلًا ﴾ (٤٦)

الكهف: ٤٦

अर्थ : धन-सम्पति र सन्तान त सांसारिक जीवनको शोभा र मर्यादा हुन् र सत्कर्म नै बाँकी रहिरहेछन्, तिनीहरू पुण्यका दृष्टिले तिम्रो पालनकर्ता कहाँ धेरै राम्रो र आशाको दृष्टिले निकै उत्तम छन् । (सूरतुल् कहफ ४६)

र यसमालबाट सचेत गर्दै अल्लाहले भनेको छः

﴿ تَتَّبِعُوا فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ ﴾

عمران: १८६

अर्थ : तिम्रा ज्यान र सम्पदाबाट तिम्रो परीक्षा गरिनेछ । (सूरतु आले इम्रान १८६)

र आर्को ठाउँमा अल्लाहको भनाई छः

﴿ وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَأَنَّ اللَّهَ

عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٢٨﴾ الأنفال: ٢٨

अर्थ : र तिमी यस कुरोलाई राम्ररी जानिराख कि तिम्ना धनसम्पत्ति र तिम्ना सन्तानहरू एउटा परीक्षा सामाग्री हुन् र यो कुरो पनि जानिराख कि अल्लाहसंग ठुलो प्रतिफल छ । (सूरतुल् अन्फाल २८)

र आर्को ठाउँमा अल्लाहको भनाई छः

﴿ إِنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُمْ فِيهَا مَتَاعٌ وَإِنَّ أَجْرَهُمْ يَوْمَئِذٍ بِمَنْ حَسِبُوا إِنَّ أَجْرَكُمْ وَلَا يَسْتَأْذِنُكُمْ أَمْوَالُكُمْ ﴿٣٦﴾ محمد: ३६

अर्थ : वास्तवमा यो सांसारिक जीवन त मात्र खेल, तमाशा हो । र यदि तिमी ईमान ल्याउँछौ र संयम अपनाउँछौ भने अल्लाहले तिमीलाई प्रतिफल दिनेछ । र उसले तिमीसँग तिम्नो धन माग्दैन । (सूरतु मुहम्मद ३६)

□ नापतौल पूरापूर गरेर दिनु, यस्तै रुपैयाँ असली नै दिनु, र खरिद विक्रीगर्दा विक्रेता र ग्राहक दुवैले सामान र पैसा पूरापूर देउन् । अल्लाहको फर्मान छः

﴿ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كَلْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ذَلِكَ

خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٣٥﴾ الإسراء: ३५

अर्थ : र जब नापेर दिन्छौ त माप पूरा भरी देऊ र तराजु सीधा राखेर जोख्ने गर, यो अत्यन्तै राम्रो कुरा हो र परिणामको दृष्टिले पनि धेरै राम्रो छ । (सूरतुल् इस्रा ३५)

र आर्को ठाउँमा अल्लाहको भनाई छः

﴿ وَيَقَوْمِ أَوْفُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ

وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْثُوا فِي

الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٨٥﴾ هود: ८५

अर्थ : र हे मेरो समुद्रमय ! नाप र तौल न्यायपूर्ण रूपले गर्दैगर र मानिसहरूलाई तिनीहरूको कुराहरूमा कमी नगर र पृथ्वीमा उपद्रव र उत्पात नमचाऊ । (सूरतु हूद ८५)

र आर्को ठाउँमा अल्लाहको भनाई छः

﴿وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ ﴿١﴾ الَّذِينَ إِذَا أَكَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ

﴿٢﴾ وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ ﴿٣﴾﴾ المطففين:

३ - १

अर्थ : नाप र तौलमा कमी गर्नेहरूलाई ठूलो खराबी छ । जब मानिसहरूसित नापेर लिन्छन्, त पूरा-पूरा लिन्छन् । किन्तु जब उनीहरूलाई नापेर वा तौलेर दिन्छन् त घटाएर दिन्छन् । (सूरतुल् मुतफ्फेफीन १-३)

र हदीसमा छः

عن عبد الله بن عمر - رضي الله عنهما - قال:
"أقبل علينا رسول الله - صلى الله عليه وسلم -

فقال :يا معشر المهاجرين، خمسٌ إذا ابتليتم بهن
وأعوذ بالله أن تدركوهن: لم تظهر الفاحشة في
قوم قطُّ حتى يعلنوا بها إلا فشا فيهم الطاعون
والأوجاع التي لم تكن في أسلافهم الذين
مضوا، ولم يُنقصوا المكيال والميزان إلا أخذوا
بالسنين وشدة المؤونة وجور السلطان عليهم،
ولم يمنعوا زكاة أموالهم إلا مُنعوا القطر من
السماء، ولولا البهائم لم يُمطروا، ولم ينقصوا
عهد الله وعهد رسوله إلا سلط الله عليهم عدوًّا
من غيرهم فأخذوا بعض ما في أيديهم، وما لم
تحكم أئمتهم بكتاب الله ويتخيروا مما أنزل الله
إلا جعل الله بأسهم بينهم" (ابن ماجة: **دعواته**،
وصحه اللباني في السلسلة الصحيحة 3/387)

अर्थ : हजरत अब्दुल्लाह बिन उमर रजिअल्लाहो
अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे
वसल्लम एक दिन हामीहरू समक्ष आएर भने: हे
प्रवासी समूह ! पाँच कुराहरूबाट जब तिमीहरूको
परीक्षा गरियोस (र म अल्लाहसित यो याचना गर्दछु
कि तिमीहरूलाई अल्लाह त्यो समय नदेखाओस्) र

त्यो हो: जब कुनै समुदायमा व्यभिचार फैलिन्छ, र त्यस समुदायका मानिसहरू व्यभिचारलाई सार्वजनिक गरेर अर्थात् सबैको सामुन्ने गर्न थाल्छन् त अल्लाह उनीहरूलाई यस्तो घातक रोगहरू र दुखदायी विरामीहरूद्वारा यतनाग्रस्त गरिदिन्छ, जुन उनीहरूका विगतका पूर्वजहरूमा थिएन, र जब मापतौलमा कमी गरेर खरिद विक्री गर्न थाल्छन् त अल्लाह उनीहरूमाथि अन्नकाल र भुकमरी अवतरित गरिदिन्छ, र उनीमाथि अत्याचारी हाकिम नियुक्त गरिदिन्छ, र जहिले पनि मानिसहरू जकात दिनुबाट पन्छिने छन्, तिनीहरूमाथि वर्षालाई रोकिन्छ, र यदि जनावरहरू नभएको भए पानीको एक थोपा पनि आकाशबाट झर्नेथिएन, र जहिले पनि मानिसहरूले अल्लाह र अल्लाहका रसूलको अठोट (प्रतिज्ञा) लाई भंग गर्नेछन् त अल्लाह उनीहरूमाथि बाहिरी शत्रुलाई अधिपत्य प्रदान गरिदिन्छ, अनि त्यो तिनीहरूका समस्त कुराहरू खेसिहाल्छ, र जुन समुदायका हाकिमहरू अल्लाहको कानूनले फ़ैसला गर्दैनन् वरु आफ्नो मनसायले फ़ैसला गर्छन् त यस्तो समुदायालाई अल्लाह

आपसमा युद्धरत गरिदिन्छ । (इब्ने माजा हदीस नं. ४०१९, र यस हदीसलाई अल्लामा अल्बानीले सिलसिलतुस्सहीहाको १/१६७ मा सही भन्नु भएको छ)

□ खरिद विक्री गर्ने क्रममा दुवैलाई राजी हुनु अति आवश्यक छ, यदि कुनै पक्ष राजी छैन भने यस खरिद विक्रीको क्रम पूर्ण हुँदैन, जस्तोकि अल्लाहको फर्मान छ:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ

بَيْنَكُمْ بِالْبَطْلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ

مِّنْكُمْ ۗ النساء: २९

अर्थ : हे मोमिनहरू ! तिमीहरू आपसमा एक अर्काको सम्पत्ति अनुचित रूपमा नखाऊ । तर आपसी सहमतिले व्यापारको माध्यमबाट लेनदेनमा लाभ जायज छ । (सूरतुन्निसा २९)

र यदि मान्छेलाई पहिला त सामानमा चासो लाग्यो तर पछि त्यसलाई मनपरेन, वा त्यसलाई पछुतो लाग्यो भने आर्को पक्षलाई चाहियो कि त्यो त्यस मान्छेलाई त्यस सामानलाई किन्नुमा बाध्य नगरोस् वरु त्यसलाई किन्नु नकिन्नुमा स्वतन्त्रता प्रदान गरौस् । अथाव कुनै मान्छेले कुनै सामान किनिसकेको छ अनि त्यस सामानलाई कुनै कारण फिर्ता गर्न चाहन्छ, भने विक्रेतालाई चाहियो कि फिर्ता गरिहालोस्, किनकि यदि त्यो खरिद गर्ने मान्छेको स्थानमा हुन्थ्यो भने त्यो पनि यो नै कामना गर्थ्यो कि त्यसको सामान फिर्ता गरियोस् । र हदीसमा वर्णित छ :

عن أنس بن مالك رضي الله عنه خادم رسول الله صلى الله عليه وسلم أن النبي صلى الله عليه وسلم قال : " لا يؤمن أحدكم حتى يحب لأخيه ما يحب لنفسه" (بخاري: ٣٤٦٦)

अर्थ : हजरत अनस बिन मालिक रजिअल्लाहो अन्हो वर्णन गर्छन् कि रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: तिमीहरूमध्येको कुनै पनि व्यक्ति

तबसम्म आस्थावान हुन्सकदैन जबसम्म त्यो आफ्नो भाइको लागि पनि त्यो नै रोजोस् जुन आफ्नो लागि रोज्दछ । (बुखारी हदीस नं. १२३९)

र आर्को हदीसमा छः

عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "من أقال مسلماً أقاله الله عثرته يوم القيامة" (ابو داؤद: 3469, ابن ماجه: 2199)

अर्थ : हजरत अबू हरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: जुन व्यक्तिले कुनै मुसलमानको सामान फिर्ता गर्‍यो अल्लाह प्रलयको दिन त्यसका पापहरूलाई क्षमा गरिदिन्छन् । (अबू दाऊद हदीस नं. ३४६९, र इब्ने माजा हदीस नं. २१९९)

□ मान्छे चोरी गरिएको सरसामानलाई विक्री नगरोस्, र यस अन्तर्गत त्यो सरसामान पनि आउँछ जसको डिउटी अर्थात कस्टम टेक्स नदिइकन् सरकारको चोरी ल्याएर विक्री गरिन्छ, किनकि यसले देशको अर्थव्यवस्थामा अति ठूलो प्रभाव

हाल्ल, र कहिलेकाहिँ देशको अर्थव्यवस्थालाई अति कमजोर बनाइदिन्छ, र यदि सबै मान्छेहरू यस्तै चोरी गर्नुमा लाग्छन् भने देश कसरी प्रगति गर्छ, र देशको उन्नति कसरी हुन्छ । यसर्थ कुनै प्रकारले पनि चोरेर मालालाई विक्री गर्नु जायज छैन, किनकि चोरी त चोरी नै रहन्छ चाहे मान्छेको होस् वा सरकारको । र इस्लाममा चोरीको सजाय र दण्ड अति सख्त छ, जस्तोकि अल्लाहको फर्मान छ:

﴿ وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جِزَاءً بِمَا

كَسَبَا نَكَالًا مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٣٨﴾ المائدة:

३८

अर्थ : र जसले चोरी गर्दछ, चाहे त्यो पुरुष होस् अथवा स्त्री, तिनीहरूको हात काटिहाल । यो तिनीहरूको कर्मको सजाय र अल्लाहबाट एउटा पाठ हो र अल्लाह अधिपत्यशाली र तत्वदर्शी छ । (सूरतुल् माइदा ३८)

□ यस्तै मस्जिदमा खरिद विक्री गर्नु जायज छैन, किनकि मस्जिद अल्लाहको पूजा अर्चना गर्नुको निमित्त बनाइएको हुन्छ, यसर्थ त्यसमा त्यो कार्य गरिन्छ, जसको लागि बनाइएको छ, नकि त्यसमा खरिद विक्री र व्यवसाय गरियोस् । हदीसमा वर्णित छ:

عن أبي هريرة "أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: إذا رأيتم من يبيع أو يبتاع في المسجد فقولوا لا أربح الله تجارتك، وإذا رأيتم من ينشد فيه ضالة فقولوا لا رد الله عليك" (ترمذي: ج ٤، ص ٤٤٤، وصححه الألباني في إرواء الغليل برقم: ٤٤٤)

अर्थ : हजरत अबू हरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: जब तिमी कसैलाई मस्जिदमा खरिद विक्री गर्दै हेर त भन अल्लाह तिम्रो व्यापारमा कल्याण नगरोस्, र जब कसैलाई मस्जिदमा आफ्नो हराएको वस्तुको खोज गर्ने क्रममा एलान गर्दा हेर त भन

अल्लाह तिम्रो हराएको सामान तिमीलाई नफर्काओस् । (तिर्मिजी हदीस नं. १३२१, र यस हदीसलाई अल्लामा अल्बानीले इरवाउल् गलीलको हदीस नं. १२९५ मा सही भनेका छन्)

□ खाद्य पदार्थलाई भण्डारन गरेर त्यसको मूल्यमा वृद्धि गरेर त्यसको विक्री गर्नु पनि हराम छ । र वर्तमान युगमा अधिकांश साहुकारहरू यस्तै गर्छन्, र जुन देशमा पनि व्यापारीहरू यस्तो भण्डारन गरुन् त त्यहाँको सरकारलाई चाहियो कि यस्ता व्यापारीहरूमाथि सख्त कारवाही गरोस्, जसलेगर्दा त्यहाँका जनसाधारणहरूलाई कष्ट नभोग्नु परोस् । र हदीसमा वर्णित छ:

عن معمر بن عبد الله رضي الله عنه قال: "قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لا يحتكر إلا خاطئ" (مسلم: ج ٤ ط ٤)

अर्थ : हजरत मअ्मर विन अब्दुल्लाह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: खाद्यको भण्डारन पापी

वाहेक कोही पनि गर्देन । (अर्थात भावमा अभिवृद्धि
गर्ने उद्देश्यले) (मुस्लिम हदीस नं. १६०५)

व्यवसाय सही र मान्य हुने शर्तहरू

□ खरिद विक्री गर्ने मान्छे व्यस्क, स्वतन्त्र, बुद्धिमान र नाफा नोक्सानबारे ज्ञानी होस् । अल्लाहको फर्मान छ:

﴿ وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَمًا

وَأَرْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاكْسُوهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ۝۵﴾ وَأَبْلُوا

الْيَتَامَى حَتَّىٰ إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِنْ آنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا

فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ ۝۶﴾ النساء: ५ - ६

अर्थ : र बुद्धिहीनहरूलाई आफ्ना माल नदेऊ जुन माललाई अल्लाहले तिम्रो जीविकाको साधन बनाएको छ । हो सोही मालबाट तिनीहरूलाई खाना कपडा दिदै गर र उनीसित उचित कुरा गर्दै गर । र अनाथहरूलाई उनी बालिग नहुन्जेल हेरचाह र सुधार गर्दै गर । फेरि यदि तिनीहरूमा बुद्धिको परिपक्वता र व्यवहार कुशलता देखिन्छ भने

तिनलाई तिनको सम्पत्ति सुम्पिहाल । (सूरातुन् निसा
५, ६)

□ दुवै पक्ष त्यस खरिद विक्रीमा राजी होस् ।
अल्लाहको फर्मान छ :

﴿ يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ
بِالْبَطْلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِّنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا
أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴾ النساء: २९

अर्थ : हे मोमिनहरू ! तिमीहरू आपसमा एक
अर्काको सम्पत्ति अनुचित रूपमा नखाऊ । तर
आपसी सहमतिले व्यापारको माध्यमबाट लेनदेनमा
लाभ जायज छ, र आफूलाई आफै नमार । यसमा
कुनै सन्देह छैन कि अल्लाह तिमीमाथि धेरै कृपालु
छ । (सूरातुन् निसा २९)

□ दुवै पक्ष अआफ्ना मालको स्वामी वा वकील
होउन् । हदीसमा वर्णित छ:

عن حكيم بن حزام قال: قلت يا رسول الله: يأتيني الرجل فيريد مني المبيع ليس عندي، فأبتاع له من السوق، قال: " لا تبع ما ليس عندك" (سنن الترمذي: الإيمان (2610)، سنن النسائي: الإيمان وشرائعه (4990)، سنن أبو داود: السنة (4695))

अर्थ : हजरत हकीम बिन हेजाम रजिअल्लाहो अन्होको भनाई छ कि: मैले रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमसित सोधें कि हे अल्लाहको रसूल मेरो पासमा मान्छेहरू आउंछन् र मसित त्यो वस्तु किन्न चाहन्छन् जुन मसित हुँदैन त के म बजारबाट ल्याएर उनीहरूलाई विक्र गरिदिऊँ ? त रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: त्यस वस्तुको विक्री नगर जुन तिमीसित छैन । (तिर्मिजी अध्याय इमान हदीस नं. २६१०, र नेसाई अध्याय अल् ईमान वशरायअहू हदीस नं. ४९९०, र अबू दाऊद अध्याय अस्सुन्नह हदीस नं. ४६९५)

□ अज्ञात वस्तुको खरिद विक्री गर्नु जायज छैन, किनकि यसमा धोकाको सम्भावना हुन्छ । र हदीसमा छः

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: "نهى رسول الله صلى الله عليه وسلم عن بيع الغرر وبيع الحصة." (ترمذي: ٣٤٤٤)

अर्थ : हजरत अबू हरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले धोकायुक्त खरिद विक्रीबाट र पत्थर फ्याँकेर गरिएको खरिद विक्रीबाट मनाही गरेका छन् । (तिर्मिजी हदीस नं. १२४८)

र धोकायुक्त व्यापार व्यवसाय र खरिद विक्रीको उदाहरण यो हो जसरी कोही माछालाई पानीमा नै विक्री गरोस्, यस्तै दुवै पक्ष यस कुरामा सहमत भइहालुन् कि म यो हुँगा फ्याँकछु यो जहाँसम्म पुग्छ तयसलाई यतिमा किनिहाल्छु, र यस्तै जनावरको गर्भमा भएको कुराको खरिद विक्री गर्नु ... आदि ।

र यस्तै ती समस्त कुराहरूको खरिद विक्री जायज छैन जुन प्रत्येक अवस्थामा हराम छन् जसरी मूर्ति, रगत, मदिरा, मृतक ... आदि जस्तोकि हदीसमा छः

عن جابر بن عبد الله أنه سمع النبي صلى الله عليه وسلم عام الفتح وهو بمكة يقول: "إن الله ورسوله حرم بيع الخمر والميتة والخنزير والأصنام". (مسلم: 1581)

अर्थ : हजरत जाविर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि उनले मक्का विजय भएको साल मक्कामा रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमलाई भन्दै सुनेका थिए उहाँले भन्नु भएको थियो कि: अल्लाह र अल्लाहका रसूलले मदिरा, मृतक, सुंगुर र मूर्तिको खरिद विक्रीलाई हराम गरेका छन् । (मुस्लिम हदीस नं. १५८१)

चेतावनी: केही मानिसहरूको हृदय र मनीषमा यो कुरा आउन सक्छ कि हामी नेपाली मुसलमानहरू त एउटा काफिर देशमा बस्दछौं र काफिरहरूको माल त हरामले कमाएको माल हुन्छ, त के हामीहरू उनीहरूसित खरिद विक्री र व्यापार गर्न सक्दछौं ?

त यसको उत्तर यो हो कि हाँ हामी उनीहरूसँग व्यापार गर्न सक्छौं र यस्तो गर्नुमा कुनै आपत्ति छैन किनकि रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम उहूदीहरूसित खरिद विक्री गर्थे जबकि उनीहरू काफिर थिए र उनीहरूको माल पनि आजको काफिरहरू भैं हरामको माल नै थियो । तर यो ध्यान रहोस् कि काफिरसित व्यापार गर्दा पनि धोका दिनु जायज छैन ।

त हे भाइ ! इस्लामीय तरिकाले व्यापार व्यवसाय गर, र यस्तो गर्नाले पूर्ण समाजमा प्रेमभावको विस्तार हुनेछ र पूर्ण समाज खुशीले रमाउन थाल्छ । त मैले यस सानो पुस्तकमा अति संक्षेपमा इस्लामीय व्यापारका नियमहरूलाई वर्णन गर्ने प्रयास गरेको छु अल्लाहसित याचना गर्दछु कि हामीलाई यसबाट लाभान्वित हुने अवसर प्रदान गरी हाम्रो जीविकालाई हलाल गरुन् ताकि हाम्रो शरीर नकको आगोबाट सुरक्षित रहोस् किनकि हदीसमा छः

عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : "لَا يَرُبُّو لَحْمٌ نَبَتْ مِنْ سُحْتٍ إِلَّا كَانَتْ النَّارُ أَوْلَى بِهِ" (رواه الترمذي: 614 ، وصححه الألباني في "صحيح الترمذي")

अर्थ : हजरत कअब बिन उजरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: जुन मास हराम मालबाट बढेको छ त्यो आगो (नर्क) को अधिक हकदार छ । (यस हदीसलाई इमाम तिर्मिजीले हदीस नं. ६१४ मा वर्णन गरेका छन्, र अल्लामा अल्बानीले सहीह तिर्मिजीमा यसलाई सही भनेका छन्)

यसलेगर्दा अल्लाहसित विन्ती छ कि अल्लाह हामी सबैलाई हरामबाट सुरक्षित राखेर हलाल जीविका प्राप्तिको सुअवसर प्रदान गरुन् , र हामी सबैलाई एउटा काफिर देशमा बसोबास गरिरहेको अवस्थामा पनि समस्त कुकर्म र अनैतिक व्यापार र व्यवसाय एवं कर्महरूबाट बचाएर सर्वमान्य र नैतिकतापूर्ण कुराहरूमा दृढ राखुन्, र हाम्रो माल सन्तान र

धर्मलाई समस्त प्रकारका कष्टमय कुराहरूबाट सुरक्षा प्रदान गरुन् । अन्त्यमा मेरो अल्लाहसित यो विन्ती छ कि अल्लाह हामी सबैलाई यस किताबमा वर्णित बहुमूल्य निर्देशनद्वारा सत्यमार्गलाई अपनाउने सुअवसर प्रदान गरी स्वर्गमा प्रवेश गर्ने भाग्यवानहरूमध्येको बनाइदोस् । (आमीन)

र अल्लाहको शान्ति अवतरित होस् अल्लाहको अन्तिम सन्देश मुहम्मद सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लममाथि र उहाँका घरपरिवार र समस्त साथीहरू र अनुशरणकारीहरूमाथि । (आमीन)

लेखक

अतीकुर्रहमान मुहम्मद इदरीस खान मक्की
कपिलवस्तु नगरपालिका वार्ड नं. ९ महुवा
तौलिहवा कपिलवस्तु (नेपाल)

email- atiqkhannp1982@yahoo.com

सम्पर्क नं. ००९७७९८१९४३७७५८

सउदी मो. न. ००९६६५०१३७२२५४

विषय सूची



क्र.सं	शीर्षकहरू	पृष्ठ
1	प्रस्तावना	2
2	आरम्भ	5
3	इस्लामीय व्यवसायको तरिका र नियमहरू	18
4	व्यवसाय मान्य हुने शर्तहरू	43